

Kunst og helbredelse

God kunst kan holde til alt – og når først kunsten er der, er der intet forgjort i også at bruge den til trøst og lindren

Eftertanken

AF PER ØHRGAARD
kultur@k.dk

For nylig førtes i flere medier en diskussion om, hvorvidt kunst kunne helbrede eller

dog lindre, i hvert fald være en del af behandlingen af alvorlige sygdomme, sorg og stress og meget andet. Der er gjort vellykkede forsøg med brug af kunst på sygehuse og hospicer. Man skulle sikkert også tænke mere på kulturelle tilbud på plejehjem og andre steder og ikke på forhånd regne med, at beboerne ikke er interesseret i seriøs kunst og litteratur, men kun i den laveste fællesnævner. Omgang med kunst burde være en del af personalets uddannelse.

Men der har så også været dem, der har sagt, at man skal være varsom med at "bruge" kunsten på denne måde, varsom med at spænde den for en eller anden vogn, om det så er med det bedste formål. Kunsten skal have lov at være kunst og ikke forveksles med medicin af den ene eller anden slags.

Kunsten ville imidlertid kun være truet, hvis den gav sig til at stræbe efter at spille en rolle som trøstende eller lindrende eller helbredende. Så ville den straks holde op med at være kunst. Kunstneren bag et værk kan sådan set udmærket have den bestræbelse, men hvis hendes eller hans værk ikke løfter sig ud af den undervejs, kommer der ikke noget godt ud af det. Som den tyske digter Gottfried Benn sagde: Modsætningen til kunst er ikke kitsch, men det velmente.

Han kunne også have sagt: Det mente i det hele taget, altså det formålsbestemte. For kunst mener ikke, kunst er. Det er lige præcis det, der gør den så uhandterlig for alle dem, som vil have den til at se ud eller lyde på en bestemt måde, og som bliver forargede, når den ikke retter sig efter det. Og det er på den anden side lige præcis det, der gør, at kunsten ofte kan være både trøst, lindring og opmuntring for dem, der lader sig bevæge af den uden at ville bestemme, hvor den skal føre dem hen. For slet ikke at tale om, at kunst kan bruges politisk, og at der findes fortræffelige politiske digte. Men de er fortræffelige, fordi de er gode digte, og ikke aleme fordi de mener noget.

Kunst mener ikke, kunst er. Det er lige præcis det, der gør den så uhandterlig for alle dem, som vil have den til at se ud eller lyde på en bestemt måde, og som bliver forargede, når den ikke retter sig efter det.

Når kunsten først er der, er der intet som helst forgjort i at bruge den i terapeutisk øjemed. Det kan tværtimod have velsignelsesrige resultater, og god kunst kan holde til alt. Goethe, som jeg skrev om for nylig, er også her et godt vidne. Han lod i sin ungdom den fiktive udgiver af romanen om "Den unge Werthers lidelser" skrive i forordet: "Du gode sjæl, der føler som han, hent trøst i hans lidelser..." Og i sin alderdom skrev Goethe en gruppe digte, som han kaldte "Lidenskabens trilogi". Det lange midterdigt, "Marienbad-elegien", er fuldt af lidenskab og længsel, af håb og skuffelse, ja af desillusion. Det har det hele, og fuldt så påtrængende som Werthers lidelser 50 år i forvejen.

Det første af de tre digte er da også stilet til den døde romanhelt: "Til Werther." Men i det sidste digt i den lille gruppe ("Udsoning") skildres, hvorledes musikken "på englevinger" dukker op for den fortvivlede og med sit tonevæld forløser eller i hvert fald forsoner, "så hjertet rask er lettet og mærker, at det endnu er levende og slår og germe vil slå". Det er, som de sidste linjer lyder, "den dobbelte lykke: tonerne og kærligheden".

Så intet ondt om kunstens trøstende og lindrende funktion. Blot den først og fremmest er blevet til som kunst, uden forhåndsforhold.

Klommen "Eftertanken" skrives af professor, forfatter og tysklandseksperter Per Øhrgaard og bringes i avisen hver anden fredag.

▲ Den nok mest kendte scene fra værket "Servitutes" er videoen, hvori en mørkhåret kvinde (spillet af den amerikanske model og skuespiller Dree Hemingway iført sort paryk) spiser en majscolbe med en form for robotarme, et rehabiliteringsudstyr til genoptræning af musklerne i hænderne. – Fotos: David Stjernholm/Kunsthall Charlottenborg.

Robotarme, en majscolbe og Chopin på klaver går op i en højere enhed

Jesper Justs udstilling på Charlottenborg er et scenografisk mesterstykke og en poetisk skildring af kropsfiksering og handlekraft

Udstilling

★★★★★★

AF CHRISTIANE MELDGAARD
kultur@k.dk

Jesper Just (født 1974, København) bor og arbejder i New York, USA, og er en af Danmarks mest eksponerede kunstnere internationalt. Værket "Servitutes", som vises på Kunsthall Charlottenborg netop nu, havde premiere på Palais de Tokyo i Paris i 2015 og er siden blevet vist på de store billboards på Times Square i New York, byen, som også danner rammen om de i alt otte videoer i "Servitutes", som alle er optaget i og omkring One World Trade Center. Værket, som i kraft af denne relation måske har særlig betydning for newyorkerne, blev erhvervet af byens højprofilerede The Metropolitan Museum of Art med dansk støtte fra Ny Carlsbergfondet i 2018, ud fra fondets ønske om at synliggøre og støtte dansk kunst i udlandet. Udstillingen og totalinstallationen er nu nået til Charlottenborg i København, skabt i samarbejde med Maat – Museum of Art, Architecture and Technology i Lissabon, og kurateret af Irene Campolmi.

Det er den rumlige præsentation af udstillingen, man først lægger mærke til. I stedet for den sædvanlige åbning i Kunsthall Charlottenborgs udstillingsrum af hvide vægge over et trægulv bloke-

res indgangen af et råt intermistisk metalstillads med en rampe, som fungerer som gangvej gennem hele udstillingen. Publikum ledes ad rampen ind i udstillingens rum fra oven og bevæger sig nedad gennem udstillingen, rundt og tilbage til de første rum, nu på gulvniveau. På sin vej må man dukke sig, for rummenes nye døråbninger er omorganiseret og tilpasset kørestolsbrugere, og højden er for lav til den gennemsnitlige gående besøgende. Et stærkt kuratorisk greb, som gør opmærksom på den generelle manglende tilgængelighed og diskriminering af kørestolsbrugere i det offentlige rum.

De i alt otte film af hver ni minutters længde afspilles i et synkroniseret loop af billeder og lydside og projiceres på alle tænkelige rumlige komponenter, hvilket generelt skaber en udstilling præget af forstyrrelser frembragt af beskuerens egen kropslige tilstedeværelse: Man er i vejen for værkerne. Just har nærmest orkestreret et overgreb på videoerne. Undervejs

Det er vanvittigt smukt og effektivt.

► På udstillingen træder man på en video, der projekteres på gulvet i så overdrevet close-up, at man har svært ved at se det hele billede, mens man samtidig må vogte sig for at støde hovedet mod metalstilladset, som er eneste vej ud.

Man krydser en projektor, som er placeret så lavt, at kropslige silhuetter spejler sig i videoen på væggen og forstyrrer andre besøgendes udsyn.

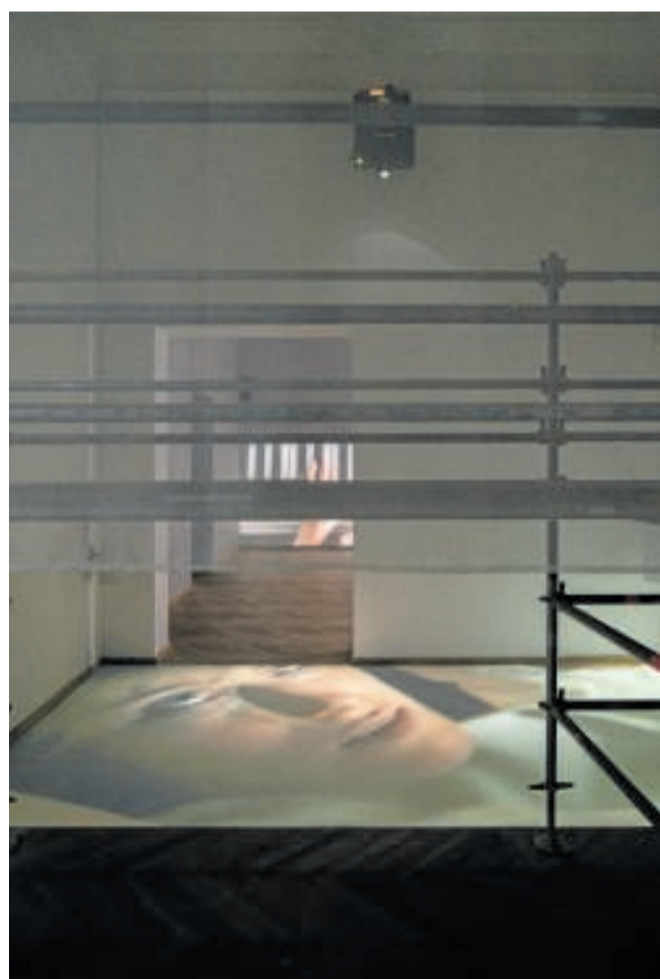
Man træder på en video, der projekteres på gulvet i så overdrevet close-up, at man har svært ved at se det hele billede, mens man samtidig må vogte sig for at støde hovedet mod metalstilladset, som er eneste vej ud.

Stilladskonstruktionens metalgælender står et andet sted i vejen for underteksterne, og en video projiceres på hvidt transparent stof på et stillads og tredobler videoen i en kanon af rum. De fleste steder har man udsyn til flere videoer på én gang, gennem flere rum, ligesom lydsiden høres klarere og klarere gennem udstillingen. Det er vanvittigt smukt og effektivt. De rumlige indgreb fungerer befriende som modvægt eller afmonteringer til den, næsten for, polerede og pæne, slick billedside i videoerne, som er udført med ufattelig præcision og teknisk kunnen – selvom rumkonstruktionerne selvfølgelig også er en nø-

je beregnet (overskuds)præstation.

Udstillingen tematiserer gennem repræsentationen af to kvinder, hvad handlekraft er i en tid præget af kropsfiksering og konventioner om at være målrettet og "robust". Filmene rummer både en køligt distanceret og registrerende æstetik og en omsorgsfuld, varm indlevelse i de repræsenterede kvinders følelsesliv og udfordringer.

Den nok mest kendte scene fra værket er videoen, hvori en mørkhåret kvinde (spillet af den amerikanske model og skuespiller Dree Hemingway iført sort paryk) spiser en majscolbe med en form for robotarme, et rehabiliteringsudstyr til genoptræning af musklerne i hænderne. De åbner og lukker hendes hænder vilkårligt uden for hendes kontrol. Var det ikke for disse ubehjælpelige robotarme, mens hun langsomt og yderst sensuelt bider i majscolben, tørre saft af læberne, slikker sine fingre – langsomt, mens

kameraet zoomer ind på rester af majs omkring hendes mund.

Det er forførende og lokkende, men situationen er også bizar og præget af tristesse. Hun taber kolben. Man får ondt af hende. Hun bliver konfus og flakkende i blikket, mens hun kæmper med at få sine ubehjælpelige mekaniske hænder til at gribe fat om kolben. Det lykkes, og hun fortsætter næsten forlegent spiseriet med blanke øjne.

I en anden video ser vi en ung pige (Rylee Sweeney), som lider af sygdommen Charcot-Marie-Tooth, en sygdom, som giver muskelsvaghed i kroppens ekstremiteter, men som kan udskydes ved fysisk aktivitet. Hendes små skæve fingre spiller en del af Frédéric Chopins (hvis kompositioner generelt anses for nogle af de vanskeligste at spille) opus 17 i en skrøbelig, langsom og længselsfuld udgave. Gennem præstationen genvinder hun magten over sine hænders dysfunktionalitet. Af de to kvindelige karak-

terer er hun den foretagsomme, det er hende, der får noget fra hånden.

De to går igen i videoerne; et sted banker den lille pige på vinduerne til One World Trade Center i New York City, mens Dree Hemingway står pacificeret i bygnings loftsrum og taler i tåger – her er hendes talebesvær udfordringen. For Just repræsenterer bygningen en protese i byrummet, et traume efter noget, der var, som agerer tredje karakter og bindeled mellem den voksne kvinde og barnets to situationer: Dree Hemingway som repræsentation af den fysisk kompetente, men barnligt hjælpeløse unge kvinde, modsvarer af den funktionsnedsatte piges krop, der til gengæld er understøttet med en moden handlekraft. Udstillingens styrke er både dens aktuelle tematikker, den visuelt superæstetiske og gennemførte kobling mellem de rumlige meningsfulde indgreb og det kunstneriske udsagn, idé og billede.

Altid gode tilbud på træningsudstyr til private, firmaer, centre m.fl.

Kom og prøv før du køber eller se mere på www.sagatrim.dk

700 m² butik
Milesparken 30
2730 Herlev
Tlf. 3811 4811

SAGATRIM

Unikke mennesker - Unikke stole

FARSTRUP
COMFORT

hos
Vestergaard Møbler

Kgs. Lyngby Jernbaneplassen 23
København Torvegade 55
www.farstrupstole.dk

Hvis du ikke kan komme til os, kommer vi til dig.
Ring efter stolebussen - På tlf. 45 87 54 04

Fantastisk sidekomfort
Tilpasset specielt til dig